

Keserü Ilona a Metropolitanban

Interjú Valkó Margittal

JANKÓ JUDIT

A három budapesti galéria (az acb, a Kisterem és a Vintage) kezdeményezésében futó Bookmarks-programnak már több pozitív hozadéka volt, ezek sorában a legfrissebb Keserü Ilona emblematikus művének megvásárlása a Metropolitan Múzeum részéről, illetve bemutatása az *Epic Abstraction: Pollock to Herrera* című kiállításon.

A Bookmarks 2018 októberében Londonban, a Frieze ideje alatt a Vinyl Factoryben rendezte legutolsó kiállítását, ahol a szintén New Yorkban élő művészeti szakember, a Metropolitan Múzeum egyik tanácsadójaként is működő Szántó András volt a kurátor. Ám nem itt, hanem még egy évvel ezelőtt New Yorkban, az Elisabeth Dee Gallery *With The Eyes of Others* című, a 60-as és 70-es évek magyar neoavantgárd művészetét bemutató kiállításán választotta ki a Metropolitan Múzeum Keserü Ilona művét. Mit mondtak, miért ezt szeretnék?

VALKÓ MARGIT: A Metropolitan Múzeum ekkor nem állt velünk közvetlen kapcsolatban. Ők csak a saját kuratóriumuknak, illetve támogatóiknak számolnak be akvizíciós tevékenységükről. Azon a kiállításon New Yorkban akkor ez volt a legjelentősebb Keserü-mű. A kiállítás anyagát a három galéria Szántó András és Elisabeth Dee közreműködésével közösen válogatta össze, a New York-i rendezés Szántó András kurátori munkáját dicsérte. A galériák a rendelkezésre álló korai művek közül válogatták

ki az egymással is kapcsolatban állókat. Nagyon impozáns kiállítás jött így létre a galéria tágas tereiben. Természetesen tudtuk, hogy a Metropolitan kurátorai még a megnyitó előtt megnézik a kiállítást, nekik a műveket Fehér Dávid művészettörténész prezentálta. A kiállítás a New York-i Frieze alatt nyílt meg, ezért sok odalátogató szakember is felkereste, és más fontos New York-i múzeum művészettörténészei is látták az anyagot, valamint további vásárlások is történtek.

Elmesélnéd nekünk, miként zajlik egy ilyen akvizíciós folyamat a világ egyik legjelentősebb múzeumában? Mi volt a leglényegesebb tapasztalatod vagy a legmeglepőbb elem?

V. M.: A Metropolitan Múzeum a vásárlás kapcsán nem velem volt kapcsolatban, ezt a művet az Elisabeth Dee Gallerytől vásárolták. Azt viszont már a kiállítás előtt tudtuk, hogy más nagy múzeumokhoz hasonlóan a Metropolitan is kiterjesztette érdeklődési körét Kelet-Európára. Egy évvel a kiállítás előtt Küllői Péter filantróp művészetkedvelő közreműködésével Budapesten járt a Met egyik kurátora, aki egyébként azt a nemrég nyílt *Epic Abstraction: Pollock to Herrera* című kiállítást kurálta, melyen a megvásárolt Keserü Ilona-mű jelenleg is látható. Érdeklődése főként

az Iparterv-generáció művészeinek korai munkáira irányult. A galériában egynapos mini kiállítást rögtönöztünk neki nyitvatartási időn kívül, és Ilonával személyesen is találkozott a festő budapesti lakásában. Nagyon fontos beszélgetést folytattak a munkáiról, az inspirációkról, zenéről és utazásokról, melyhez a Duna-part és a Gellért-hegy nyújtotta a háttérrel. Nagyon jól sikerült találkozás volt.

Egyébként miután megvették a művet, egy másik kurátor is járt nálunk a múzeumból kifejezetten azért, hogy Keserü művészetével közelebbről megismerkedjen, és azt behatóan kutassa.

Miért ennyire fontos ez a munka?

V. M.: Ez egy korai, 1969-es, monumentális, majdnem négy méter széles, kézzel varrott mű, amelyen Keserü sírkömotívuma és az egész életművére jellemző erős színhasználat jelenik meg. A varrás eleve nagyon fontos volt a számára, ahogy generációjának is, így szerintem evidens volt, hogy ezt a technikát a művészetébe is áttemelte, és számos művén alkalmazta.

A mű kitűnő állapotban van, sokáig összehajtogatva pihent a művész budapesti műtermében. Eddig csak párszor

foto: Simon Zsuzsi

Valkó Margit

láthatta a közönség. Amikor újból elővettük, makulátlan állapotban volt, ma is nagyon frissnek hat.

A varrott textílalapú művekre mostanában nagy figyelem irányul, a textil mint képzőművészeti médium újrafelfedezése zajlik, ez a mű jól illeszkedett ebbe a sorozatba is. 2017-ben például a MoMa-ban rendezték meg a *Making Space: Woman Artist of the Post War Abstraction* című kiállítást, ahol a kiállított művek közül nagyon sok textílalapú volt.

Miért lényegesek ezek a motívumok, például a balatonudvari temető sírkövei?

V. M.: Ezek felfedezése nagyon fontos volt Ilona számára, 1967-ben talált rájuk, és onnantól kezdve művészetének visszatérő motívuma lett. Részéről ösztönös dolog volt, vonzotta ez a forma, a régi, málladozó, szív alakú homokkő szobrok, amilyenek sehol máshol nem találhatók az országban, és melyeknek az eredete is homályba vész. Szerintem ez is zsenialitásának része, hogy ösztönösen érez rá jelentős motívumokra, ezt az organikus formát aztán stilizálva folyamatosan használta műveiben. Egyébként 1969-ben visszatért Balatonudvariba, léteznek fotódokumentációk, melyeken a sírköves művei az eredeti kövek mellett láthatóak, ilyen kép készült többek között a *Falikárpitról* is.

Érdeklődnek-e más Keserű-munkák iránt is?

V. M.: Igen, több múzeum is érdeklődik, de a kiválasztási folyamat lassú, a múzeum munkatársai jelenleg még csak tanulmányozzák az elérhető darabokat.

Mi mindig próbáljuk a lehető legtöbb háttéranyagot szolgáltatni nekik. Például a Stephen Friedman Gallery is képviseli már a művészt Londonban, velük is összekötjük az érdeklődőket. Tavaly a párizsi Tajan árverezőház tulajdonosa, Rodica Seward, aki maga is jelentős gyűjteménnyel rendelkezik, csinált egy kiállítást. Ezen Bak-, Jovánovics-, Keserű- és Nádler-művek voltak láthatók. Hozzá is mindig elirányítjuk az érdeklődőket, hogy tájékozódjanak. A párizsi kiállításról bekerült egy nagyon fontos műve egy nagy amerikai magánygyűjteménybe, ami később esélyes, hogy nyilvánossá váljon.

Mennyire hozzáférhetőek a 60-as évek alkotásai?

V. M.: A Kisterem által képviselt művészek esetében számtalan alkotás van köz- és magángyűjteményekben, és egyre kevesebb a művészek tulajdonában. Az én művészeim esetében a gyűjtők nagyon ragaszkodnak bizonyos darabokhoz, a főművek nehezen mozdulnak meg, egyre ritkább az elérhető mű.

Londonban a 2018. októberi The Vinyl Factory-beli kiállításon mit állítottatok ki Keserűtől?

V. M.: A főmű az *Üzenet* című festmény volt. Ezt egy magyar magángyűjteménytől kölcsönöztük. A kép a címe szerint egy szimbólumrendszerrel próbál üzenetet közvetíteni a néző felé, az absztrakt ábrák remekül szintetizálják a Keserűre jellemző motívumokat a 60-as években, de lényeges a kép keletkezésének története is, szóval nagyon fontos mű. Ezenkívül két gyönyörű papírmunka volt még kiállítva, egy sírköves, a *Képződő tér 4.* és egy 1965-ös écoline mű, a *Hullámok 4.*

Lehet-e már tudni, mi a Bookmarks következő állomása, illetve összefoglalnád, hogy mi sikerült eddig a célkitűzésekből?

V. M.: A közös, nagyszabású, sok művészt felvonultató és ezáltal kontextust teremtő kiállításoknak fő erénye volt, hogy ennek a korszaknak egy olyan képét sikerült felrajzolnunk a szakmai együttműködés keretében, amire külön-külön nem lettünk volna képesek. Így, együtt az általunk képviselt művészek munkáiból egy, a magyar művészettörténet szempontjából fontos korszakot sikerült elég széleskörűen bemutatni a nemzetközi szinten. Mivel a művészet befogadó közönsége is állandóan változik és átalakul az új generációk megjelenésével, ilyen csoportos, gyűjteményes kiállítások intézményi szervezésben külföldön jószerevel a 90-es években voltak utoljára láthatóak. A világ nagy múzeumai igyekeznek globálisan bővíteni gyűjteményeiket, és jelentős kelet-európai alkotók munkáival is bővíteni akarják azt. Ezzel a törekvésükkel sikerült szembetalálkoznunk, időben tudtuk érdeklődésüket kielégíteni. Ennek érdekében rengeteg munka, a saját határaink feszegetése, az egyéni érdekeken túlmutató összefogás manifesztálódott. A megjelent katalógusok, a Hans Ulrich Obrist nevével fémjelzett interjúkötet mind-mind a korszak akkor el nem készült kiadványait igyekeznek legalább részben pótolni. Ezek mind sikerként könyvelhetők el a kiállítások látogatottságával, a valóban megtörtént újrafelfedezésekkel

KESERÜ ILONA: *Üzenet*, 1968, olaj, vászon, 120×150 cm, HUNGART © 2019

együtt, melyek odáig vezettek, hogy ma valóban látható egy Keserü-mű a világ egyik legnagyobb múzeumában.

Azt viszont szeretném megjegyezni, hogy számomra mindig párhuzamosan zajlott több esemény. Minden, a Bookmarksban részt vevő galéria vitte a saját kutatási és kiállítási programját, így például mi a Keserü-művek különböző vásárokon történő bemutatásával, az oeuvre-katalógus első kötetének megszerkesztésével és kiadásával önállóan is hozzájárultunk a művész és a korszak láthatóvá tételéhez. Meg kell említeni azt is, hogy a kiállításokhoz pályázati úton kaptunk támogatást a Külügyminisztériumtól, a könyvhöz és a vásári részvételhez pedig az NKA-tól.

Mostanában gyakran hallom a legutóbbi időszak műtárgypiaci trendjének viccesre leegyszerűsített verzióját, miszerint akkor van a legnagyobb esélyed arra, hogy felfedezzenek, ha 80 éves nőművész vagy, aki ugyan létrehozott egy jelentős és gazdag életművet, de az elmúlt 40-50 évben elfelejtették. Illik ez a mondat Keserü Ilonára is? Hogyan változott a megítélése az elmúlt évtizedekben?

V. M.: Ez nem teljesen van így. Keserü munkáira Magyarországon a 3T alatt is irányult szakmai figyelem, és annak lazulása után is jelentős nyilvánosságot kapott. A 70-es évektől állított ki külföldön is csoportos kiállításokon. Az 1992-es *Das offene Bild* kiállításra német kurátorok beavaglották a *Közelítés 2.* című képét. Ennek egy későbbi, kisebb méretű változata volt látható 2016-ban a Frieze Mastersen a Stephen Friedman Gallery standján. Úgy

gondolom, a kanonizálható főművek mindig felkeltik a nemzetközi szakemberek érdeklődését is.

Általánosságban igaz, hogy a nőművészekre most nagyobb figyelem irányul, de azzal, hogy releváns életművek kerülnek újra reflektorfénybe, mindenki nyer. Azzal nem értek egyet, hogy elfeledett életművekről beszélünk, hiszen nem voltak azok, Keserü esetében pedig pláne nem, de így, nem is túl távoli időtávlatból, érdekes új összefüggéseket lehet felfedezni.

A Ludwig Múzeum most nyílt Iparterv 50+ kiállításán amint belépsz az első terembe, a fő helyen Keserü Ilona nagy méretű képét látod. Egyetlen nőként hogyan kapcsolódott az Ipartervesekhez?

KESERÜ ILONA: *Hullámok 4.*, 1965, écoline, papír, 31,4×48,9 cm, HUNGART © 2019

V. M.: Hát úgy, hogy ő egy nagyon jó művész! Az egész Iparterv-kiállítás mozgatója az az ötlet volt Sinkovits Pétertől, hogy megmutassa, hogy az akkori fiatal generáció milyen progresszív művészetet csinált. Keserü a két Iparterv-kiállításon olyan művekkel szerepelt, mint például a már említett *Közelítés 2.*, melyeket ma főműveinek tekintünk. Nem azért, mert ott ki volt állítva, hanem mert valami újat, egyedit alkotott. Egyébként nagyon örülök, hogy a Ludwig Múzeum Iparterv-kiállításán újabb művek kerültek ki a 2010-es évekből. Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy nem egy lezárt életműről van szó, Ilona még mindig alkot. Most a figyelem elsősorban a 60-as, 70-es évekre irányul, de a későbbi évtizedekben is gyönyörű és meghatározó munkákat készített. A kiállításon látható *Felhő* című 2016-os festmény például szerintem kiemelkedő, a nagy méretű sírköves munka, a *Narancs-rózsaszín közelítés*

pedig jól mutatja, amit már említettem, hogy ehhez a motívumhoz folyton visszatér, újból megfesti, de még mindig tud újat mondani vele.

Ilona 2016-os, kisterembeli egyéni kiállításán is a színekutatásai alapján válogattunk műveket a 70-esestől egészen a 2010-es évekig, hogy megmutassuk a különböző stációkat, illetve ezzel is felhívjuk a figyelmet arra, hogy ő még mindig folyamatosan alkotó művész. Most készítjük elő a következő kiállítását a galériában, amivel szintén az a célunk, hogy olyan oldaláról mutassuk be és olyan művekkel, amelyet nem evidensen ismernek, pedig egy nagyon sokoldalú művészről van szó.

Nehezebb volt (vagy jelen időben: nehezebb-e) nőként sikeres képzőművészpályát befutni?

V. M.: Igen, itt Magyarországon is. A londoni Bookmarks-kiállításához készült katalógusban, amelybe Hans Ulrich Obrist készített a művészekkel interjút, felmerült ugyanez a kérdés. Ilona azt válaszolta, hogy minden nehézség ellenére ez számára felszabadító is volt, mivel nőként rá kevésbé figyeltek, így szabadabban tudott dolgozni. De a válaszából érzékelhető volt az is, hogy a kezdeti mellőzöttsége a hivatalos körök részéről, akik nem látták meg például a 1965–66-os számozott festménysorozat zsenialitását, melyekért azóta ölni tudnának a múzeumok és a gyűjtők, sok fájdalmat és kételyt okozott, amit sokszor nem volt könnyű feldolgoznia.